ורידין לתוך הכלי איתמר נמי אמר רב אסי אמר רבי יוחנן ורידין צריך שיראו אויר כלי בעא מיניה רבי אסי מרבי יוחנן היה מקבל ונפחתו שולי מזרק עד שלא הגיע דם לאויר [א] מהו אויר שאין סופו לנוח כמונח דמי או לא כמונח דמי אמר ליה תניתוה חבית שמונחת תחת הזינוק מים שבתוכה ושבחוצה לה פסולין צירף פיה לזינוק מים שבתוכה פסולין ושבחוצה לה כשירין האי מאי בעי מיניה אויר שאין סופו לנוח וקא פשט ליה אויר שסופו לנוח תרתי קא בעי מיניה אם תימצי לומר אויר שאין סופו לנוח לאו כמונח דמי אויר שסופו לנוח מאי רב יוסף מתני הכי רב כהנא מתני חבית בעא מיניה ופשט ליה חבית רבה מתני חבית בעא מיניה ופשט ליה מזרק אי אתה מודה במזרק שאי איפשר לו בלא זינוק תנן התם נתן ידו או רגלו או עלי ירקות כדי שיעברו מים לחבית פסולין עלי קנים ועלי אגוזים כשירה [ב] זה הכלל דבר המקבל טומאה פסולין דבר שאינו מקבל טומאה כשירין מנא הני מילי דאמר [ג] רבי יוחנן משום רבי יוסי בר אבא אמר קרא [1]אך מעין ובור מקוה מים יהיה טהור הוייתן על ידי טהרה תהא אמר רבי חייא [ד] אמר רבי יוחנן זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי א"ל רבי זירא לרבי חייא בר אבא ודילמא בשותת א"ל תרדא [ה] כדי שיעברו מים לחבית תנן ואמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן מעדותו של רבי צדוק נישנית משנה זו דתנן העיד רבי צדוק על הזוחלין שקילחן בעלי אגוזין שהן כשירין זה היה מעשה באוהלייא ובא מעשה לפני חכמים בלשכת הגזית והכשירו אמר רבי זירא אמר רבי (א) הצורם אזן הפר ואח"כ קיבל דמו פסול שנאמר [2]ולקח מדם הפר פר שהיה כבר אשכחן קדשי קדשים קלים מנלן אמר רבא תניא [3]שה תמים זכר בן שנה שיהא תמים ובן שנה בשעת שחיטה בקבלה בהולכה בזריקה מנין ת"ל יהיה כל הוייתו' [ו] לא יהיו אלא תם ובן שנה איתיביה אביי רבי יהושע אומר [ז] כל הזבחים שבתורה שנשתייר מהן כזית בשר או כזית חלב זורק את הדם * תרגומא אבן שנה ומי איכא מידי דבשעת שחיטה בן שנה בשעת הולכה וזריקה בן שתים אמר רבא * זאת אומרת שעות פוסלות בקדשים אמר רבי אמי אמר רבי אלעזר היא בפנים ורגליה בחוץ חתך ואח"כ שחט כשירה

ורידין לתוך כלי. דנהוי [ח] קבלה מהפר שפיר והאי תוך לאו דווקא דהא לא אפשר אלא על אוירו של תוך כלי: **שולי מזרק.** קרקעיתו פיי"ו בלע"ז: **עד שלא הגיע דם לאויר מזרק.** לבין דופני מזרק בעוד הדם למעלה מהן ומיהו על כנגד אוירו הן דהא ורידין רואים אויר כלי [בעינן]: **אויר שאין סופו לנוח.** כגון האי שעתידים שוליו ליפול עד שלא ינוח דם לתוכו כמונח דמי והוה ליה כמי שנתקבל [ט] ונשפך דכשר לאוספו [י] או לא כמונח דמי והוה ליה כנשפך מן הצואר לרצפה דפסול. וכשהגיע דם לאויר דופנותיו עד שלא נפחתו שוליו לא מיבעיא ליה דמשנכנס לתוכן [יא] הויא קבלה: **חבית שמונחת תחת הזינוק.** צנור המקלח מים מהר זקוף והקילוח מקלח למרחוק ונופל לחבית וחבית זו אינה מונחת שם לשם קידוש מי חטאת [יב]: **מים שבתוכה ושבחוצה לה פסולין** [יג]. כלומר שלא יתן כלי לתוך אוירה ויאחזנו בידו לקבל בו הקילוח לקידוש ואף [יד] לא תולה לה למעלה מאוגניה כנגד אוירה דכיון שהגיעו מים כנגד אוירה הרי הן כמונחים בתוכה * ופסק לה חיותייהו ואנן מים חיים אל כלי בעינן לקדוש אלמא אויר כמונח דמי. ולקמיה פריך האי אויר שסופו לנוח הוא: **צירף פיה לזינוק.** שאין אויר מפסיק בין פיה לזינוק: **שבתוכה.** כלומר שבאו לתוך אויר דופנותיה פסולים: **שבחוצה לה.** אע"פ שכנגד אוירה (ב) כשירין שעדיין לא פירשו מן הצינור ואפי' אויר אין כאן: **וקא פשיט ליה אויר שסופו לנוח הוא** [טו]. כגון הא דקתני רישא שבחוצה לה פסולין דילמא האי דחשיב ליה כמונח משום דראוי היה לנוח שהרי חבית זו שלימה וראוי היה לנוח אי לא שבא זה וקלטו אבל נפחתו שולי מזרק לא היה עתיד ראוי [טז] לנוח: **תרתי בעא מיניה.** ופשט ליה חדא מינייהו: **חבית בעא מיניה.** לא הוה שמיעא ליה הא מתניתין ובעא מיניה חבית שמונחת תחת הזינוק מים שבחוצה [לה] כנגד אוירה מהו לקלוט אותן למי חטאת ופשט ליה מהא מתני' דפסולין: **ופשט ליה מזרק.** לא ולמד מקבלת דם: **אי אתה מודה במזרק שאי איפשר לו בלא זינוק.** כששוחט על אויר הכלי אין הדם שותת במקומו אלא מקלח לרוחב הכלי עד להלן ואי [יז] אויר שסופו לנוח לאו כמונח דמי נמצא כשהוא יורד לכלי מן האויר הוא בא ולא מן הפר והתורה אמרה דם מהפר יקבלנו [יח] וגבי חבית נמי אויר שסופו לנוח הוא וכמונח דמי ופסולין: **נתן ידו או רגלו.** קילוח היורד מהר מעוקם שמשפע ועולה ואין הקילוח יורד לחבית ונתן ידו למעלה מראש [יט] הצנור [לעשות כעין מרזב] כדי שיעברו המים דרך ידו לחבית של קידוש: **וכן עלי ירקות.** הראוין לאכילה ומקבלין טומאה: **פסולין.** [המים] כדיליף לקמיה: **הוייתן.** של מים המטהרים ע"י טהרה תהא כשאתה מהווה אותם להיות מקוה או קדוש הוי מהווה אותם על ידי דבר שאין מקבל טומאה: **ואם אומרים אויר כלי ככלי דמי.** מדקתני נתן ידו כו' פסל דהא אין המים שותתין [כ] מידו לכלי בשתיתה אלא בהעברה כשיוצאין [כא] מידו מקלחין להם על פני רחב פי החבית ואפי' הכי פסול אלמא משיצאו מידו לקלח על פני אויר הוה ליה כאילו שתתו מידו לכלי שהרי ידו על כנגד שפת הכלי מונחת ומשיצאו מידו מקלחים [כב] באו כנגד אוירו דאי לאו ככלי דמי אמאי פסול הלא מן האויר באין לו והוה ליה כנותן ידו בצינור משוך מן הקילוח עשר אמות: **דילמא בשותת.** מידו לכלי ולא באו מן האויר: **תרדא.** שוטה בהול: **שיעברו מים.** והעברה בקילוח משמע: **הצורם.** אקרצי"ר [כג] דהוי מום דתנן (בכורות דף לז.) נפגמה אזנו גבי מום [כד]: **ואחר כך קיבל דמו.** דהוה ביה [כה] מום בין שחיטה לקבלה: **שהיה כבר.** צריך שיהא שלם בשעת קבלה כבשעת שחיטה: **אשכחן קדשי קדשים.** דהאי כפר [כו] (העלם דבר של צבור) כתיב: **בשעת שחיטה.** דכתיב (שמות יב) תכוסו על השה דהיינו שחיטה וסמיך ליה שה תמים וגו': **שנשתייר מהן.** בשעת זריקה אם [כז] נטמא כל הבשר והחלב או שאבד לא יזרוק רבי יהושע לטעמיה דדריש ועשית עולותיך הבשר והדם (דברים יב) אם אין בשר אין דם במנחות (דף ט) קתני מיהא זורק ואין לך בעל מום גדול מזה קשיא לרבא דאמר בעינן תם בשעת זריקה אבל לרבי זירא לא קשיא דהא לא בעי תם אלא בשחיטה וקבלה: **תרגומא אבן שנה.** אביי אמר ליה לרבא תרגמה אבן שנה למתניתך דבעי כל הווייתו בשעת [כח] שחיטה אבן שנה קאי דסליק מיניה [כט] בן שנה יהיה כל הווייתו יהיה בן שנה אבל אם נכנס בשנה שניה בין שחיטה לזריקה פסול דשעות פוסלות בקדשים כדפירש [ל] והואיל אבל תם לא תילף מיניה דהאי יהיה לאו אתמים קאי [לא] וקבלה בקדשים קלים בתמימות הואיל וגלי בקדשי קדשים גלי: **שעות פוסלות בקדשים.** דשנה האמורה בקדשים קיימא לן בפרק יוצא דופן במסכת נדה (דף מז:) דאין מונין לה מתשרי כשאר ראשי שנים אלא מיום שנולד מעת לעת לשנה הבאה וילפינן לה מקרא דכתיב כהו בן שנתו שנתו שלו ולא (ג) שנתו של מנין עולם ואשמעינן הכא דלא תימא מיום ליום הוא דבעינן ולא משעה לשעה אלא אף משעה לשעה שאם נולד בניסן [לב] בי"ד וכט' שעות ושחטו לשנה הבאה בי"ד בניסן בט' שעות אסור לזרוק דמו בעשירית שכבר עברה שנתו: **הוא** [לג] **בפנים.** בעזרה: **חתך.** רגליה ואחר כך שחט כשרה שלא נתערב דם פסול יוצא עם דם שבמזרק שנתקבל בו הדם. ולקמיה [ס.] פריך הא שויה בעלת מום: (ד) **שחט ואחר כך חתך פסולה.** [לד] שמשנשחטה נפסל דם הרגלים ביוצא וכל דמי בהמה יונקים זה מזה ועולה ויוצא דרך בית שחיטה ומתערב בדם המזרק ופסלו:

מזרק נראה לפי שצריך לשרוף לכוליה דם אבל אצבעו לא אפשר לקנח בגוף הפרה שהיה מזה כהר המשחה אל נכח פני אהל מועד וכי בין כל הזאה והזאה ירד מן ההר לקנח ידיו בגוף הפרה [ל] אי נמי כדפי' בקונטרס לקמן בפרק דם חטאת (דף צג:) שלא יתלכלך אצבעו בנימין בין ההזאות דהכי נמי חיישינן לנימין בפ' כל כתבי (שבת דף קטז:) גבי מפשיטין את הפסח עד החזה וכן נראה דשחיטתה והזייתה במקום אחד היו כדאיתא בפרק פרת חטאת (לקמן דף קיג.) וכן במסכת מדות (דף לה.) תנן כל הכתלים שהיו שם גבוהין עשרים אמה חוץ מכותל מזרחי שכהן השורף רואה פתחו של היכל בשעת הזייה [לא]. ע"כ:

זאת אומרת אויר כלי ככלי דמי. מהכא הוה מצי למיפשט לעיל ולי"ע [לב] פרק המזבח מקדש (לקמן דף פו:) גבי אויר כנס ככנס דמי:

קדשים קלים מנין. ותימה דלעיל גבי מדם הפר [ולא מדם העור] לא קאמר קדשים קלים מנין ויש לומר דכיון דגלי הכא ה"ה התם [לג]:

ה"ג

עין משפט נר מצוה

פא א מיי' פ"ד מהל' מעה"ק הלכה ט:
פב ב מיי' פ"ו מהל' פרה אדומה הלכה ה:
פג ג מיי' פ"ד מהל' מעה"ק (הל"ח) [הלכה ט]:
פד ד מיי' פ"ט מהל' מקואות הט"ו סמג עשין רמח טוש"ע י"ד סי' רא סעי' (יח) [יד] ועיי"ש סעי' לו וסעי' מח:
פה ה מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה טו:
פו ו מיי' שם הלכה ל:
פז ז מיי' פ"א מהל' מעשה הקרבנות הלכה י"ג:
פח ח מיי' פ"א מהל' פסה"מ הלכה טו:

◆

תורה אור השלם

1. אַךְ מַעְיָן וּבוֹר מִקְוֵה מַיִם יִהְיֶה טָהוֹר וְנֹגֵעַ בְּנִבְלָתָם יִטְמָא: ויקרא יא, לו
2. וְלָקַח הַכֹּהֵן הַמָּשִׁיחַ מִדַּם הַפָּר וְהֵבִיא אֹתוֹ אֶל אֹהֶל מוֹעֵד: ויקרא ד, ה
3. שֶׂה תָמִים זָכָר בֶּן שָׁנָה יִהְיֶה לָכֶם מִן הַכְּבָשִׂים וּמִן הָעִזִּים תִּקָּחוּ: שמות יב, ה

◆

גליון הש"ס

גמ' תרגומא אבן שנה. עי' יומא דף מט ע"ב תוס' ד"ה שאני: שם זאת אומרת שעות פוסלות. עי' טורי אבן ר"ה דף ט ע"ב ד"ה שעות מל' יום: רש"י ד"ה מים שבתוכה ושבחוצה לה וכו' ופסק לה חיותייהו. עיין בר"ש פ"ט מ"ג דפרה:

◆

מוסף רש"י

ורידין. סימני הצואר שמקלחין את הדם (חולין כז.): תרדא. אין לב (ב"ק קה: לגירסת תרורא). או: תפושתם (ב"מ כב.). או: שוטה, לית שכל (כריתות יח:): הצורם. פוגם (ב"ק צח.) אזן הפר. כאן תפיס לאחר שחיטה: כזית בשר. דאיכא כדי אכילת אדם: או כזית חלב. דאיכא כדי אכילת מזבח (בכורות לט.): במנחות נפקא לן בכליל טולין (שם.) דמשום חלב נמי זריק דכתיב וזרק הכהן את הדם ועל והקטיר החלב, אלמא חלב לעכ"פ שאין בשר (מנחות ט.): תרגומא אבן שנה. הא דקתני יהיו כל הוויותיו אבן שנה קאי, אבל תם לא בעינן אלא בשחיטה וקבלה: שעות פוסלות בקדשים. וקאתי לאשמעינן דאם נולד טלה זה אתמול בי"ד בניסן בשש שעות ביום, יזהר עתה שישחטנו ויזרקנו קודם שש שעות, דשנה תמימה פוסלת בו והוי נכנס בשנה שניה (בכורות לט:):

◆

ליקוטים

אמר ליה תרדא. כה שקראו אמוראי לחבריהם תרדא כמו רבה לרב עמרם בב"מ ספ"ק, ור' חייא בר אבא לר' זירא בזבחים, ואביי לאבא בן חנן בכריתות י"ח ע"ב, ובכה"ג תרורא פי' רש"י אין לב רבא לרב עמרם בב"ק קיז ע"ב. כולם י"ל שהיו חבריהם וגדולים מהם ולא קפדי כלל. (תוית יו"ד פי' קנ"ג)

◆

שיטה מקובצת

עד שלא הגיע דם לאויר מזרק. פי' קודם שהגיע לאויר (ס)מחיצות המזרק, שאם לא נפחתו עד שהיה כנגד המחיצות פשיטא דכמונח דמי: כדי שיעברו מים לחבית. האי חבית מיירי כשמונחת שם לשם מי חטאת (מה' הר"ם פירושי שלמוני): ש"מ אויר כלי ככלי דמי. שהרי על שפת הכלי מונחת ואין המים שותתין ונופלים מידו לכלי כמפסיק [כדי שיעברו] דמשמע כשילאו המים

מידי הם מקלחין להלן רחוק מידי קצת על פני אויר רחוק הכלי ואח"כ נופלים בכלי, וכיון שהם מקלחין אח"כ הקילוח נוטה קצת למעלה [מאויר] שכנגד המחיצות לכל הפחות כשיעור עובי ידו. ואותו אויר שהוא קצת למעלה מן האויר שכנגד המחיצות קורא אויר כלי, הילכך ש"מ אויר כלי ככלי דמי ומים (שילא), [שיולאים מידו והולכים] באויר הכלי כדפי' הרי הם כמונחים תוך הכלי ואמאי פסולה נתינת מים אל הכלי שאויר הכתוב גבי מי חטאת דכתיב (במדבר יט, יז) ונתן [עליו] מים חיים אל כלי, ולכך לא [תפיסתו] נתינת מים לכלי ע"י טהרה שהרי ידו מקבלת טומאה, דאי אויר כלי לאו ככלי דמי ואינו חשוב נתינה כלי עד שיגיעו המים לאויר שתוך המחיצות א"כ אמאי פסול הא מן האויר באים המים לכלי והוייתו בכלי ע"י טהרה מן האויר, ואע"ג (דלעיל) [דסוף] סוף באים דרך (אויר) [ידו] לכלי מ"מ יש הפסקת אויר בין ידו לנתינת הכלי וכיון שהוייתו תוך [הכלי] ע"י טהרה אין לחוש כמה שעברו דרך ידו והגלו כדי שיעברו המים לחבית אבל אם

מסורת הש"ס

א) [ב"מ יב. קב.], ב) פרה פ"ו מ"ב, ג) עי' ע"ז עא:, ד) [ב"ק קה: ב"מ כ: כריתות יח: ועי' בכל המקומות מה שפרש"י, אמנם בערוך ערך תרד גרס תרללא ופי' שוטה מוליד רע], ה) [עדיות פרק ז משנה ד], ו) [לקמן פו. ע"ש] בכורות לט: ע"ש, ז) [לקמן קט.] פסחים עג. מנחות ט. כו. [בכורות סט], ח) מעילה כו: תוספתא פסחים פ"ו ה"ב זבחים פ"ד ה"ב, ט) ועיין מעילה ח תוד"ה אמר, י) לקמן לב., כ) [צ"ל לקמן קד. ופסחים עו.] ועי' מנחות ק: קא., ל) שייך לדף כו. מ) ועיין תוס' מנחות ז: ד"ה אלא, נ) עיין לעיל ד: רש"ג:

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' אמר ר' זירא אמר ר' יוחנן הצורם: (ב) רש"י ד"ה שבחוצה וכו' אוירה הן כשרין: (ג) ד"ה שעות וכו' ולא שנה של מנין עולם:

◆

לעזי רש"י

פיי"ו פונ"ץ. קרקעית.
אקרצי"ר אינקרנ"ר. לחרוץ (חריץ).

◆

שינויי נוסחאות

א] לאויר מזרק (צ"מ וכ"ה בנוש"נ): ב] כשירין (שם): ג] אמר (מיי"ז. וכ"ה בכי"צ): ד] חייא בר אבא (הגרי"ב): ה] ע' הערוך תרדא. ועי' מסק"ס: ו] הוויותי' בשעת שחיטה איתיביה כו' כל"ל והשאר נמחק, דאל"כ לי"ש לומר תרגומא אבן שנה (חי"ב): ז] פי' חסק שלמה דהכי הוא מסיפא דקן תוספתא דזבחים ולא מרישא: ח] בש"מ וכדי' רפ"ט וס"מ דליתתוי: ט] שנתקבל בכלי (שם): י] לתוכו (ד"א): יא] בש"מ נוסף ובמי חטאת בעינן שיהו שאובין לשם מי חטאת: יב] בש"מ נוסף לא מיבעיא שבתוכה שכבר ירדו בתוך החבית אלא אפי' שבחוצה לה פסולין: יג] בש"מ ליתא מתיבת ואף עד דכיון (שם): יד] תיבת הוא נמחק (שטמ"ק): טו] וראוי (שם): טז] ואי אמרת אויר (שם): יז] בל"ק מיפוך אלא ע"כ אויר שסופו לנוח כמונח דמי וגבי כו': יח] נ"ל בראש (שם): יט] שותתין ונופלין מידו (שם): כ] וכשיוצאין מידו מקלחין להלן על פני (ע"פ ש"מ וכ"י): כא] תיבת מקלחים ליתא בכתה"י וכד"ו יקוש מבכ"ה: כב] פי' לחרוץ חריץ (עיוש"י בכותי"): כג] בפר כהן משיח כל"ל. וכ"כ רש"י בפירוש (לט כ) (הגרי"ב). ועי' תוס' קדושה: כד] נ"ל אבל אם (שם. צ"ק): כה] נ"ל בשעת (שם): כו] מיניה הה"ק בן כו' (שם): כז] נ"ל כדמפרש (שם): כח] קאי וא"ת א"כ קדשים קלים בתמימות מנלן י"ל הואיל כו' (ע"פ שטמ"ק וכ"ש): כט] בכתה"י בי"ד בניסן: ל] נ"ל היא (כתה"י ודו"ן): לא] פי' לפי שקודם שנשחטה נפסל הרגלים כו' (שם וכ"ש): לב] לכ"ע יעי' המדת דעלל: לג] הפרה כדפירש בקונטרס במנחות (דף ז:). כ"נ דל"ל (גלי קמי"): לד] וצ"ע דמיבעיא ליה בפי' המזבח כו' כל"ל (צ"ק):

◆

שיטה מקובצת (המשך)

שנית ידו מוך האויר רחוק קצת מן הקילוח יהיו עוברים דרך ידו ליכא חששא כיון שמריחו ע"י טהרה בכלי של קידוש (מלשון הר"ם פירושי שלמוני): שעות פוסלות בקדשים. הקשה הר"ר אליעזר מטוך למה לי למעוטי שנת עולם פיסוק ליה דאי

מנין בקדשים משנת עולם דהיינו מתשרי א"כ לשולם לא תמצא תמידין של ר"ח קריבין דהא לכל הפחות בעינן שיהיו שמנה ימים קודם ר"ח ותמיד שנכנס הוא בתשרי בן שתי שנים הוא ותמיד בן שנה בעינן, ועוד קשה דמנלן דשעות פוסלות בקדשים, ולא תפשוט מלו ולא שנתו של עולם הא נצרכין (דף יח.) לאיצטריך קרא חד למעוטי שנת עולם ואחד למימר דמונין מעת לעת. ותירץ דקושיא הלא מתרץ למנחה דע"כ שנתו לא איצטריך למעוטי שנת עולם דמתמיד נפקא דאל"כ לא תמצא תמיד [של ר"ח] כשר כדפי', אלא איצטריך משום מונה לעת ולומר דשעות פוסלות בקדשים (מהר"ם): רש"י ד"ה תרגומא. דיהא יהיה לאו אתמים קאי. ולא"ת קדשים קלים בתמימות דבעינן תם בשעת קבלה והולכה מנלן, וי"ל כיון דגלי לן קרא דבעינן תם משעת שחיטה משום תמים בקדשים קלים גבי קבלה, ה"ה [ובהולכה] דבעינן תם כמו בקדשי קדשים והולכה לא תפקיה מכלל קבלה (כך הביא הר"מ לשון רש"י):